

LUNDS
UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen

STVA23

B-Uppsats i statsvetenskap på fortsättningsnivå

Höstterminen 2023

Religion, makt och demokratiska möjligheter

Mellanösterns demokratiska utsikter utifrån en studie av Saudiarabien, Turkiet och Israel

Författare:

Arvid Lindfors

Marko Siljanovski

Handledare:

Jessica Andersson-Hudson

Abstract

Att förstå sambandet mellan demokrati och religion är viktigt för studierna av demokratisering. Uppsatsen syftar till att redogöra om huruvida religion kan vara ett förhindrande element för en demokratisk utveckling. Tillvägagångssättet grundar sig i en kvalitativ jämförande studie vilket är av största relevans sett till uppsatsens ändamål. Studien baseras på en jämförelse av relationen mellan religion och politik av de valda länderna; Saudiarabien, Israel och Turkiet med avsikten att identifiera strategier som förenar religion med demokratiska värderingar. Empirin utgår i huvudsak från en mängd vetenskapligt material, såväl som oberoende demokratiska organisationer. Det teoretiska perspektivet tar avstamp i tre teorier; moderniserings-, sekulariserings-, och alternationsteroin. Studien har kommit fram till att religion och demokrati är förenliga, men att det kan ställas upp begränsningar för möjligheten för demokrati att existera. Detta baseras primärt på hur landet angriper frågan om att kombinera religion och demokrati.

Nyckelord: Demokrati, religion, konflikt, demokratisering, Robert Dahl, modernisering, sekularisering

Ordantal: [7987]

Förord

Vi önskar uttrycka vår djupaste tacksamhet gentemot vår handledare, Jessica, vars initiala tålamod och efterföljande återkoppling starkt bidrog till denna uppsats. Utan Jessicas vägledning hade uppsatsen inte blivit lika bra, därför riktar vi vår uppskattning mot henne för den exceptionella insats hon har gjort.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förord	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
3. Syfte och frågeställning	6
4. Vetenskaplig relevans	7
5. Teori	8
5.1 Moderniseringsteorin	8
5.2 Sekulariseringsteorin	9
5.3 Alterations Teorin	10
5.4 Operationalisering	11
5.5 Demokrati k	11
6. Metod	13
6.1 Metod	13
6.2 Material	13
6.3 Avgränsning	14
6.4 Analysschema	14
7. Empiri	16
7.1 Saudiarabien	16
7.2 Israel	19
7.3 Turkiet	22
8. Analys	26
8.1 Saudiarabien	26
8.2 Israel	27
8.3 Turkiet	28
9. Diskussion	31
9.1 Reflektion	31
9.2 Värdekonflikter	32
9.3 En kritisk diskussion om forskningen	32
10. Slutsats och vidare forskning	34
11. Referenslista	36

1. Inledning

Mellanöstern, en region präglad av komplexa politiska, sociala och religiösa dynamiker, har länge varit föremål för diskussion och analys när det gäller frågan om demokrati. Denna uppsats ämnar att undersöka huruvida religion kan vara en tänkbar barriär för demokratiseringsprocesser samt till vilken grad religion går att integrera ihop med demokrati. Uppsatsen kommer att ta avstamp i att belysa Saudiarabiens politiska system, dess kultur och religionens prägel på landet. Vidare kommer jämförelser med Israel att dras då landet intar en specifik position i att vara det landet i regionen som är mest demokratiserat och mest framgångsrikt i integrationen mellan religion och politik. Dessutom kommer även Turkiet vara ett föremål av intresse på grund av demokratiseringen vi sett i landet under det senaste århundradet.

2. Bakgrund

Religion utgör en väsentlig komponent i många människors liv. Trots denna observation har vi noterat att inom diskussionen kring demokrati nämns inte alltid religion som en betydande faktor, utöver betoningen på religionsfrihetens vikt. Vårt intresse har därför riktats mot att utforska religionens roll i politiken, särskilt i samhällen där en betydande del av befolkningen praktiserar sin tro. Detta skiljer sig från kontexten i Sverige där religiösa praktiker ofta inte har samma inflytande i det politiska landskapet, men som i och med de senaste årens omfattande invandring till Sverige kan komma att bli viktigare.

3. Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att genomföra en komparativ undersökning och analys av demokratiska möjligheter i länder där religion utgör ett betydande inflytande på politiken, med fokus på Saudiarabien, Israel och Turkiet fram till år 2019. Detta urval är motiverat av att dessa tre länder ligger inom samma geopolitiska område och har tillämpat varierande strategier för att hantera det utmanande samspelet mellan religion och politik. Ett delsyfte är att bidra till att fylla kunskapsluckor inom ämnet samt att stimulera vidare forskning, i syfte att generera en fortsatt och fördjupad förståelse för ämnet.

De övergripande forskningsfrågorna som vägleder denna undersökning är följande:

- Hur påverkar religiöst inflytande demokratiska möjligheter? Och vilka strategier kan identifieras för att integrera religion och politik med syfte att främja demokratiska värden i de valda länderna?

Genom att utforska och analysera dessa aspekter avser avhandlingen att ge en djupare insikt i komplexiteten kring förhållandet mellan religiös inflytande och demokratisk utveckling.

4. Vetenskaplig relevans

Som tidigare nämnt avser vi att utforska demokratiska möjligheter, i länder där religion har stor prägel på demokratin. Det finns omfattande forskning på området, men det tema vi ser i forskningen är att man i många fall fokuserar på endast ett land, eller specifikt en institution inom ett land. Vår utgångspunkt är av ett slag där vi kan använda mycket tidigare material, och placera in detta i en kontext som möjliggör ytterligare slutsatser. Med våra resultat hoppas vi uppnå en ny modell för hur arbete inom detta fält kan genomföras. På grund av våra begränsade resurser har vi inte möjlighet att genomföra någon fallstudie, som direkt kan bidra med ny information från de berörda länderna, men vi kan sammanställa den informationen på ett sånt sätt att den blir tillgänglig och användbar för fler.

5. Teori

Uppsatsen är centrerad kring tre teorier för att analysera och diskutera ämnet. Nedan kommer en närmare grundläggande definition på vardera teori för att underlätta läsarens förståelse och bidrar till en utökad insikt i uppsatsens analys och diskussion, såväl som resultat. Utöver detta kommer vi även i denna del att operationalisera en del begrepp.

5.1 Moderniseringsteorin

Avsikten med uppsatsen är att den ska vara teoriprovande. En av de teorier som vår uppsats kommer att vara centrerad kring är moderniseringsteorin. Vår uppfattning av moderniseringsteorin utgår från Lipsets observation om att demokratin är kopplad till en ekonomisk utveckling. Enligt Adam Przeworski och Fernando Limongi (1997) menar Lipset att en ekonomisk utveckling fungerar som ett incitament för demokratisering. Moderniseringsteorin föreslår således i korta drag att när länder och samhällen utvecklas blir den sociala strukturen komplex till den grad att arbetare börjar kräva samarbete och organisering. I samband med att medborgare slås samman och agerar som en enhet växer civilsamhället starkare, således ökar kraven på att civilsamhällets röst ska bli hörd. Ett resultat av detta är enligt denna teori att ett diktatoriskt politiskt system blir svårare att upprätthålla och att demokratin således blir en effekt av civilsamhällets sammankomst på grund av den omfattande industrialiseringen och moderniseringen (Przeworski & Limongi, 1997, s. 157).

Det är alltså moderniseringen som är grunden till demokratin enligt moderniseringsteorin. Lipset skyddar detta resonemang, men har bemött en del kritik. En av Lipsets mest välrenommerade kritiker är Therborn som understryker att ekonomisk utveckling inte alls behöver korrelera med demokratisering eller att det skulle vara skälet till demokrati. Therborn väljer att punktera Lipsets teori genom att belysa att de flesta europeiska länder har kunnat nå en demokrati efter krig och inte efter modernisering (Przeworski & Limongi, 1997, s. 158).

Moderniseringsteorin kommer utgöra ett bärande fundament i vår uppsats. Med avsikten att pröva teorins legitimitet blir det sannolikt att vi kommer att bidra till den redan befintliga kritiken som riktas mot teorin. Ett annat plausibelt utfall är att vi istället problematiserar Lipsets argument om att modernisering och utveckling leder till ett samhälle som i allt större grad blir demokratiskt.

5.2 Sekulariseringsteorin

Utöver den vedertagna moderniseringsteorin kräver utforskningen av politiska system med stark religiös påverkan även en fördjupad insikt i sekulariseringsteorin, som, enligt Jose Casanova (1994 s. 101), har en rad olika definitioner. Casanova identifierar tre distinkta definitioner av sekulariseringsteorin, vilka berör samma tematik och kan appliceras inom olika sammanhang. Dessa tre definitioner, som presenterats av Casanova (ibid), är följande:

- a. Den först angivna definitionen betonar att religionens betydelse och inflytande successivt minskar i samhället. Detta implicerar en minskad synlighet av religiös praktik bland allmänheten, vilket reflekteras i samhällets struktur och funktion.
- b. Den andra definitionen innefattar privatiseringen av religion och betonar betydelsen av religionsfrihet som en grundläggande komponent i liberal demokrati. Detta koncept framhäver individens rätt att utöva sin tro utan statlig inblandning, och rätten att praktisera religion från sitt eget hem.
- c. Den tredje definitionen representerar den mer klassiska tolkningen av sekularisering, där det sker en fullständig separation mellan samtliga demokratiska institutioner och religion. Detta innebär en negativ rättighet för staten och samhället att verka utan religiöst inflytande.

Samtliga tre definitioner innehåller relevans inom studier av demokrati. Inom ramen för vår specifika studie är det emellertid den tredje definitionen (c) som bedöms vara mest tillämplig och relevant. Detta resonemang motiveras av att den första definitionen (a) vanligen appliceras inom redan sekulariserade samhällen, där religionens inflytande redan är

marginellt. Med tanke på att vi inte förutser en nedgång i religionens betydelse i de studerade länderna anser vi inte heller att definition a är av primär relevans. Definition b anses likaså mindre lämpad som utgångspunkt för vår studie, med beaktande av de aktuella ländernas förutsättningar och de tidigare resonemangen kring definition a. Definition c möjliggör den mest distinkta och precisa avgränsningen för vår forskning. Genom att använda denna definition kan vi objektivt undersöka frågan: är denna institution befriad från religiöst inflytande eller ej?

5.3 Alternations teorin

En ytterligare teori som måste tas upp innan vi går in på den samlade empirin är alternations teorin, som kommer från Robert Dahl. Dahl hade en viktig synvinkel kring alternation och maktförändringar i politiska system. En central tanke i hans teori var att en autokratisk ledare skulle vara mer benägen att överlämna makten om de hade något att "falla tillbaka på" eller om det fanns en försäkran om att deras liv inte skulle försämras efter att de lämnat makten (Dahl 2021 s. 197) Enligt Dahls perspektiv handlar alternations teorin om att skapa incitament för ledaren att överväga att ge upp makten. För att skapa en miljö där ledaren är villig att överlämna makten krävs det således ett erbjudande av garantier eller alternativ som kan övertyga ledaren om att deras position efter maktförlusten inte kommer att bli värre eller farligare än deras nuvarande situation.

Detta innebär att en autokratisk ledare skulle vara mer benägen att överlämna makten om det fanns någon form av "exitstrategi" eller en framtidsplan som garanterade deras säkerhet, förmåner, eller en plats av betydelse efter att de lämnat makten. Det kan vara erbjudanden om amnesti, möjligheter till fortsatt politisk inflytande, ekonomiska incitament eller andra förmåner som övertygar ledaren om att ge upp makten är ett övervägande värdigt alternativ.

Dahls syn på alternationsteorin handlar således om att skapa en miljö där en autokrat kan se en fördel eller något positivt i att lämna ifrån sig makten, snarare än att möta en risk för försämring av sin egen position eller säkerhet. Det handlar om att erbjuda alternativ som gör

det fördelaktigt för ledaren att göra överlämnandet av makten till en attraktiv och potentiellt gynnsam handling (Dahl 2021 s. 197).

5.4 Operationalisering

Vidare krävs en del operationalisering av begrepp som kommer användas i texten. Till exempel kommer ett begrepp som demokrati vara en nödvändig del av definitionerna, då det är ett grundläggande begrepp för vår uppsats. Följaktligen kommer det nu att följas ett segment där en del ord kommer att definieras, och är den definitionen som bör användas av läsaren.

- a. Demokrati: Definieras enligt Robert Dahls kritiker på demokrati. Detta utvecklas vidare längre ned i texten.
- b. Religiöst inflytande: Definieras i denna text som en institution som antingen är direkt kontrollerad av religiösa aktörer, eller där vi sett historiska exempel på religionsbaserad uttal från aktörer inom den aktuella institutionen.
- c. Civilsamhälle: Utgår i denna uppsats från Ernest Gellners definition (Cevik & Tas 2013 s. 130): “En mängd icke-statliga institutioner som är tillräckligt robusta för att motverka staten och samtidigt inte förhindra staten från att utföra sin roll som främjare av fred och medlare mellan stora intressen. Dessa institutioner kan förhindra att staten dominerar och fragmenterar övriga delar av samhället.”
- d. Laicism: Definieras som “ett politiskt system som kännetecknas av att utesluta kyrklig kontroll och inflytande” (Merriam-Webster, 2023). Det beskriver separation mellan religionen från staten och att inte låta den religiösa institutionen styra politiska beslut eller lagstiftning.

5.5 Demokrati kriterier

Robert Dahls sex kriterier för demokrati representerar välkända och omfattande riktlinjer inom det politiska teorifältet, vilka har etablerats som normativa riktlinjer för att bedöma

demokratiska systems legitimitet (Dahl, 2021, s. 85). Dessa kriterier erbjuder en ram som möjliggör en djupgående granskning av demokratiska principer och utgör en användbar metod för att identifiera fundamentala byggstenar för demokratiska samhällen.

Det är viktigt att notera att dessa kriterier inte nödvändigtvis är universella i sin tillämpning, men de ger oss en värdefull tydlighet när det gäller att undersöka och analysera demokratiska system och deras möjligheter. De sex specificerade kriterierna, såsom påpekat av Dahl (2021 s. 85), inkluderar:

- a. Valda representanter.
- b. Fria, rättvisa och regelbundna val.
- c. Yttrandefrihet och tryckfrihet
- d. Alternativa källor till information.
- e. Legitima och oberoende institutioner.
- f. Jämlikhet inför lagen.

Genom att använda dessa kriterier som en grundläggande referenspunkt kan vi precisionsmässigt identifiera och utvärdera brister inom demokratiska system och deras olika aspekter. Vidare möjliggör dessa kriterier en djuplodande analys av huruvida bristerna i demokrati är relaterade till påverkan från religiösa institutioner eller andra faktorer. Detta tillvägagångssätt ger oss en väldefinierad utgångspunkt för att dra slutsatser om demokratiska processers funktionalitet och påverkan. Med hjälp av de tidigare presenterade teorierna ska detta kunna ge oss en god utgångspunkt för analys av länderna.

6. Metod

6.1 Metod

Denna text följer främst en kvalitativ textanalys, där vi strukturerat återkopplar och summerar den omfattande forskning som existerar inom detta specifika område (Esaiasson m.fl 2017 s. 211). Genom att använda denna samlade forskning som baspunkt strävar vi efter att vidareutveckla vår analys av länderna.

Textens innehåll kan också tolkas som en form av beskrivande analys, där vår avsikt är att belysa de grundläggande beståndsdelarna inom ämnet (Esaiasson m.fl 2017 s. 37). Detta tillvägagångssätt syftar till att underlätta läsarens förmåga att inleda en egen analys av ämnet.

6.2 Material

Det huvudsakliga materialet kommer från tidigare gjord forskning inom fältet. Genom att använda vetenskapliga artiklar som tittar på de tre valda länderna kommer vi kunna säga något om hur de är uppbyggda, vilka utmaningar respektive land står inför och vart man befinner sig i utvecklingen mot fullskalig demokrati. Artiklarna som har använts har huvudsakligen genomgått en "peer review", vilket innebär att texten har blivit granskad av experter inom det relevanta forskningsområdet innan den publiceras i en vetenskaplig tidskrift (Lunds Universitet 2023). Processen innebär att forskningsarbetet granskas och bedöms av andra forskare eller experter inom samma disciplin för att säkerställa att det uppfyller vetenskapliga standarder, är metodiskt korrekt, har en logisk och tydlig struktur samt bidrar med relevant och nyttig kunskap inom fältet. Granskarna bedömer originaliteten, metodiken, resultatens tillförlitlighet och slutsatsernas trovärdighet i texten. Efter granskningen ges vanligtvis feedback till författarna för att förbättra arbetet innan det eventuellt accepteras för publicering eller presentation (ibid). Denna process syftar till att säkerställa hög kvalitet och tillförlitlighet i vetenskapliga publikationer och presentationer. Genom att använda oss av

Ebscohost-sökmotorn, har vi kunnat filtrera bort texter som inte genomgått denna process, och således hjälpt oss säkerställa att det endast är det mest relevanta och testade materialet som använts i vår undersökning.

För att möjliggöra en relativ bedömning och jämförelse mellan länderna i viss utsträckning, avser vi att använda demokrati- och frihetsindex som tillhandahålls av källor såsom Freedom House. Denna information kommer inte att utgöra primär källa för vår analys, utan snarare fungera som en inledande referenspunkt för att skapa en övergripande bild av de berörda länderna. Dessa typer av oberoende institut producerar regelbundet rapporter som belyser specifikt det centrala temat för vår studie, nämligen demokrati. Genom att nyttja deras data kan vi erhålla aktuell och framför allt oberoende information som inte är påverkad av statlig kontroll eller partiskhet.

6.3 Avgränsning

Enligt V-Dem (2020) har pandemin Covid-19 resulterat i utmaningar för demokratiska principer världen över. I syfte att begränsa smittspridningen har demokratiska rättigheter i olika länder blivit begränsade i olika omfattning. Av den anledningen har vi valt att begränsa den studerade perioden för alla länder till år 2019. Detta gör att vi kan använda data som inte påverkas av förändringar till följd av pandemin.

En annan orsak till denna avgränsning är konflikten mellan Israel och Hamas. Eftersom vår fokus i denna uppsats är att utforska demokratiska möjligheter och inte ta hänsyn till förändringar som sker till följd av krig, anser vi att det lämpligaste är att begränsa studien fram till och med 2019 för att få en stabil grund för analysen.

6.4 Analysschema

Denna text kommer att utforska och till viss del jämföra politiska system och demokratiska potential i Saudiarabien, och använda Israel och Turkiet som utgångspunkt för det jämförande

elementet. Empirin kommer att presenteras i tre huvudsakliga delar, där varje del utgörs av respektive land. Först kommer fokus att ligga på Saudiarabiens politiska system och de hinder som begränsar demokratiska möjligheter. Därefter kommer fokuset att skifta mot Israel, där betoningen ligger på integrationen av religion och politik och dess inverkan på demokratiseringsprocessen. Slutligen kommer Turkiet att undersökas med avseende på dess historiska politiska utveckling och försöken att modernisera och navigera mellan sekularism och religiös tradition.

Genom att analysera dessa tre länder kommer texten att belysa de olika vägarna till eller från demokrati inom Mellanöstern, särskilt med avseende på förhållandet mellan religion, politik och demokratiska institutioner. Genom att utforska dessa exempel avser texten att öka förståelsen för faktorer som underlättar eller hindrar demokratisering i olika politiska kontexter, men där religionen är påtaglig i kultur såväl som politiken.

7. Empiri

7.1 Saudiarabien

Saudiarabien delar likheter med många andra länder i Mellanöstern i den mån att religion fungerar som den centrala legitimerande kraften för politiken. Det som särskiljer Saudiarabien från andra länder i regionen är det långvariga samarbetet mellan religiösa ledare och politiska aktörer, vilket har varit en grundläggande faktor för statens konstruktion och kontinuerliga upprätthållande sedan dess begynnelse. Detta långtgående samarbete förklarar den totala inblandningen av staten i religiösa frågor och därmed frånvaron av sekularisering (Alsaif, 2013, s. 376). Saudiarabien, som en absolut monarki där kungafamiljen innehar all makt, strävar också efter att styra och definiera landets religiösa utövande genom exklusivt erkännande av en form av islam känd som 'salafism', som påpekas av Tawfiq Alsaif. I sin artikel 'Relationship between state and religion in Saudi Arabia' diskuterar Alsaif de små demokratiska tendenserna i Saudiarabien och identifierar salafismen och dess ledarskap som en central hindrande faktor för demokratisk utveckling (Alsaif, 2013, s. 377).

För att utforska det nära sambandet mellan religion och statsmakten i Saudiarabien är det initialt avgörande att fastställa varifrån makten kommer, bortsett från kungafamiljen, och detta centrum utgörs av "The Council of Senior Ulema" (CSU). Etablerad 1971 av kungafamiljen, representerar CSU en samling medlemmar som anses vara förtrogna med Sharia-lagarna och utgör det primära religiösa etablissemanget. Efterföljande i hierarkin följer Supreme Judicial Council, en institution som intar en betydande plats inom den religiösa hierarkin och behandlar ärenden av betydelse som ligger bortom vanliga domstolars jurisdiktion (Alsaif, 2013, s. 378).

Under dessa övergripande institutioner verkar specifika religiösa myndigheter, och under dessa befinner sig de två religiösa universiteten. Vilkas funktion är att undervisa i enlighet med religiösa doktriner. År 2008 uppskattades det att omkring 25% av samtliga statliga

anställningar hade en religiös koppling (Alsaif, 2013, s. 378). Detta illustrerar det genomgripande inflytandet och närvaron av religiösa faktorer inom den statsmaktens strukturer och institutioner i Saudiarabien.

Emellertid finns det ljuspunkter när det kommer till potentialen för demokratiska förändringar i landet. Alsaif (2013 s. 396) utforskar vidare i sin text tre distinkta grupper inom det religiösa etablissemang, vilka spelar en avgörande roll för att förstå det kulturella klimatet i landet.

Dessa tre grupper kan beskrivas enligt följande:

- a. Den första fraktionen är den traditionella Salafismen, som tidigare nämnts, är den enda som erkänns av staten och är intimt sammankopplad med den officiella statsmakten.
- b. Den andra är Al-Sahwa, en gren som härstammar från statsmakten, men har till viss del gått emot staten. Deras huvudsakliga syfte är att motverka västerländskt inflytande i politiken, särskilt när det gäller frågor om könsskillnader och kvinnors roll i arbetslivet. Sammantaget strävar denna grupp efter att ytterligare stärka religiös aktivism.
- c. Den tredje rörelsen representeras av en yngre generation aktivister som istället förespråkar reformer. De strävar efter en övergång till en konstitutionell monarki där en välfärdsstat, rättsstatsprincipen, utökade mänskliga rättigheter och lagar som delar makten från den etablerade eliten ingår. Alsaif påpekar att detta placerar denna grupp som en direkt opposition, även om deras aktiva deltagande i oppositionsarbete är begränsat. Det är värt att notera att denna rörelse huvudsakligen drivs av yngre ledare, till skillnad från de andra två som främst representeras av äldre makthavare

Även om det existerar spår av demokratiska förespråkare inom landet, upplever dessa begränsningar i sina resurser för att initiera betydande förändringar. Enligt Alsaif (2013, s. 398) visar det sig att den vanliga statligt anställda befolkningen i själva verket inte har något intrikat engagemang för politik; deras anställning tenderar att vara resultatet av nätverk eller bekanskap snarare än en uttalad intresse för samhällsfrågor. Detta grundläggande tillstånd,

där anställningen främst avser en möjlighet genom sociala relationer, har i sin tur hindrat etablerandet av ett blomstrande civilsamhälle. Avsaknaden av en aktiv kraft, som strävar efter att driva förändringar, har skapat en barriär för samhället att initiera och driva genomgripande förbättringar. Denna brist på engagemang har djupgående konsekvenser för landets socioekonomiska status, där fattigdomen påverkar såväl makthavare som befolkningen i stort. (Alsaif 2013, s. 398). Då den statligt anställda myndighetspersonen har allt att förlora och minimalt att vinna på att driva förändringar, skapar detta en betydande brist på optimism för en demokratisk utveckling.

Från ett ekonomiskt perspektiv framstår Saudiarabien som avsevärt intressant för vår studie, inte minst för studier av moderniseringsteorin. Landet har i hög grad baserat sin ekonomi på oljeexport, vilket utgör dess primära och mest betydelsefulla resurs och råvara. Enligt Anzél Killian (2020), utgjorde oljeproduktionen år 2020 hela 42% av landets BNP, och år 2019 uppskattade WITS (2019) att uppemot 80% av exportinkomsterna härstammade från oljeindustrin. Världens största företag inom olja är Saudi Aramco, vars majoritetsägare sedan 1933 är den Saudiska staten (Britannica 2023). Dessa siffror belyser den centrala roll som oljan tar för landet. Det faktum att oljeföretagen är under statlig ägo innebär för närvarande en i princip oändlig tillgång av ekonomiska medel för staten. Men den pågående övergången mot mer miljövänliga alternativ och utfasningen av olja i omvärlden ställer dock frågor kring Saudiarabiens långsiktiga ekonomiska stabilitet, där man är beroende av en råvara, med begränsad diversifiering.

Saudiarabiens komplexa väv av religiöst inflytande över politiken ger insikt i landets starka koppling mellan stat och religion. Centrala institutioner som "The Council of Senior Ulema" och Supreme Judicial Council illustrerar anknytningen mellan staten och religionen och ger insikt i den genomgripande religiösa påverkan som genomsyrar landets stadsstrukturer. Trots närvaron av demokratiska röster i landet står de inför betydande hinder för att driva fram förändring. Vidare undersökning av Israel kommer att belysa liknande och skilda aspekter av religionens roll i politiken och demokratins utveckling i regionen.

7.2 Israel

Israel är det enda land i Mellanöstern som i traditionell bemärkelse har behandlats som en demokrati. Enligt Freedom House (2019), betraktas landet som fritt och demokratiskt, även om man inte når upp till samma nivåer som andra demokratier i väst. Enligt Freedom House rapport från 2019 är Israel definierat som en demokrati med en demokratiindex på 78 av 100, detta i kontrast till de andra två länderna av studien, Turkiet och Saudiarabien, som ligger på 32 respektive 7 (Freedom House 2019). Med detta konstaterat kommer texten att avhandla en del aspekter som behandlar Israels demokrati, i förhållande till frågan om religionens påverkan på politiken.

Israel är ett land som är format och etablerat utifrån en religion. Judendomen har således en påtaglig prägel på alla aspekter i det israeliska samhället, politiken inkluderat. Anledningen till varför vi har valt att analysera Israel är för att avgöra ifall det kan fungera som ett riktmärke för andra länder i Mellanöstern med stark religiös samhällelig påverkan på deras väg mot demokrati. Faktum är att Israel är det mest framgångsrika landet i Mellanöstern i att integrera religion med ett demokratiskt politiskt system (Rubin Aviad, 2013, s. 31). Israels beslut om att negligera sekulariseringsteorin kan ha varit av allra största vikt när det kommer till utvärderingen om huruvida landet har kunnat uppnå ett demokratiskt politiskt system. Detta beslut ledde till en positiv inverkan på stabiliteten och kvaliteten i demokratin och religionens politiska närvaro medförde att demokratin blev allmänt respekterad och angelägen att bevara (Rubin Aviad, 2013, s. 32).

För att Israel ska kunna legitimeras som en mall för hur länder i Mellanösten ska kombinera religion och politik på ett effektivt sätt måste man kunna bryta ner de åtgärder som landet har vidtagit för att uppnå detta.

Det första steget i den framgångsrika integrationen har varit den symboliska inkluderingen. Med detta åsyftas ansträngningarna till att inkludera diverse symboler och element från religionen för att främja en känsla av enhet och gemenskap. När det kommer till den

symboliska inkluderingen har Israel verkställt flera statssymboler med religiös innebörd. Exempelvis flaggan med Davidsstjärnan i mitten, den judiska kalendern som inkluderar icke arbetande dagar under Sabbaten, såväl som nationella matlagar med hänvisning till Kosher (Rubin Aviad, 2013, s. 40).

Den andra grenen i den symboliska inkluderingen är den som är av störst relevans för uppsatsen, nämligen den politiska. I detta sammanhang innebär den politiska inkluderingen att israeliska lagar inte förhindrar olika religiösa gruppers deltagande i nationell politik. Exempelvis är möten mellan sittande politiker och ledande rabbiner vanligt förekommande för att kunna nå en lösning på dispyter som uppstår mellan religiösa aktörer och politiska (ibid). Dessutom har det vuxit fram politiska partier som helt och hållet består av israeliska medborgare av en specifik religiös falang av judendomen, exempelvis det etniska partiet Shas som består av ultraortodoxa judar tillhörande gruppen Haredim. Partiet lyckades under 90 - talet bli det tredje största partiet i landet vilket understryker denna religiösa gruppens omfattande inkludering i politiken (Britannica, 2023).

Slutligen har israeliska politiker varit väldigt måna om att etablera en institutionell inkludering. Med detta avses exempelvis framväxten av flera olika religiösa institutioner, såsom religiösa domstolar och råd samt ett religiöst skolsystem. Den israeliska staten tillåter inte enbart religiösa institutioners verksamhet, utan tilldelar även väsentliga medel som gör att verksamheterna kan växa både i storlek och betydelse. På så sätt förespråkar politikerna de religiösa institutionernas spridning via sina diverse ministerier (Rubin Aviad, 2013, s. 40).

Relationen mellan politiken och religionen i Israel har utvecklats och sammanflätats till den grad att sedan 1977 har inget politiskt block kunnat göra en regeringsbildning utan stöd från ett religiöst parti. Under dessa omständigheter har religiösa partier i Israel tagit sin an en vågmästarroll eftersom de intar en balanserande ställning i israelisk politik och utövar i samband med detta ett oproportionellt inflytande i politiken (Rubin Aviad, 2013, s. 45). Den omfattande religiösa inkluderingen i Israel har även kommit att påverka demokratin negativt i andra sammanhang. Ett exempel på där religionen specifikt påverkar politiken, och

där Israel påvisar bristande demokratisk praxis i åtminstone ett av Dahls kriterier, är fallet av den manliga ultraortodoxa judiska befolkningen, som enligt lag inte behöver genomföra militärtjänst, vilket annars är ett krav för resten av den befolkningen (Lara & Cote Papón 2019 s. 135). Denna del av den ultraortodoxa judiska befolkningen har sedan 1948, varit fria från militärtjänst, då de, enligt deras tro, bör ägna hela sin lediga tid till att studera de religiösa skrifterna Talmud och Tora (Lara & Cote Papón 2019 s. 135). Frågan om huruvida särbehandling av olika samhällsgrupper går att rättfärdiga med hänvisning till religion är ett föremål för diskussion i landet. Alternativkostnaden, det vill säga att inte inkludera dem alls eller behandla dessa religiösa grupper homogent, hade möjligtvis riskerat underminera antingen demokratins eller religionens legitimitet. Uppsatsen kommer att beröra detta dilemma senare i texten.

Inom Israels samhälle finns en mängd institutioner som arbetar för att främja sekularisering. Bland dessa återfinns Israeli Democracy Institute (IDI), Hiddush och Yesh Atid. IDI representerar en oberoende tankesmedja med inriktning på främjande av demokratiska principer i Israel (IDI 2023). Hiddush är en ideell organisation som strävar efter att motverka den ultraortodoxa befolkningens utbredda inflytande över landets politik. Organisationen prioriterar även frågan om militärtjänstgöring, där deras ståndpunkt är att tjänstgöringen bör vara likvärdig för alla medborgare för att upprätthålla demokratiska ideal (Lara & Cote Papón 2019 s. 146). Yesh Atid representerar å sin sida, enligt de själva, ett centerparti som vägleds av den sekulariserade medelklassens intressen (Lara & Cote Papón 2019 s. 137). Deras centrala frågor omfattar breda ämnen såsom individuella fri- och rättigheter samt utbildning. Även de utmanar det oproportionerliga inflytandet som den ultraortodoxa befolkningen har på landets politik. Dessa rörelser reflekterar en utbredd uppfattning inom landet att den nuvarande nivån av demokrati i Israel inte är tillräcklig. Det finns en allmän uppfattning om att ytterligare framsteg behövs för att uppnå en fullskalig demokratisk struktur.

Vidare vad gäller diskussionen om religiöst inflytande inom politiken, skriver Lara & Cote Papón (2019 s. 145) att den israeliska befolkningen deltar i valen med medvetenhet om att resultaten kan påverkas av religiösa krafter. Detta fenomen beror på att de ultraortodoxa

rabbinernas inflytande och den befolkning de representerar har en betydande makt som sträcker sig längre än vad deras procentuella andel av befolkningen skulle förväntas ge dem (Lara & Cote Papón 2019 s. 144). Samtidigt framhåller Ruth Gavison att det är problematiskt att utesluta partier med religiösa kopplingar samtidigt som demokratiska principer upprätthålls (Lara & Cote Papón 2019 s. 141). Detta dilemma utgör en central aspekt av diskussionen om demokrati och huruvida den är förenlig med idén om en religiös stat. Högsta domstolen, Hiddush och Yesh Atid har alla påpekat att den ultraortodoxa befolkningens oproportionerliga inflytande på politiken är direkt skadligt för demokratins grundläggande principer (Lara & Cote Papón 2019 s. 141). Samtidigt har det identifierats att uteslutande av deras inflytande kan strida mot de demokratiska värden som dessa institutioner förespråkar.

7.3 Turkiet

Som tidigare belyst har Freedom House (2019), bedömt att Turkiet endast uppnår 32 av 100 möjliga poäng på deras demokratiindex. Det är uppenbart att Turkiet inte är i närheten av att betraktas som en fulländad demokrati idag och landet är troligtvis numera längre ifrån än någonsin i modern historia att uppfylla Köpenhamnskriterierna för ett medlemskap i EU (Carnegie Europe, 2022). Trots dessa omständigheter är det viktigt att inte låta sig glömma bort Turkiets demokratiska framgångar. Faktum är att Turkiet fortfarande är en aktiv EU - kandidat (European Commission, 2018). År 2005 ansågs Turkiet vara på en väldigt god demokratisk väg framåt och kunde således påbörja förhandlingarna om EU-medlemskapet (European Union, 2005). Dessutom är landet en Nato - medlem sedan 1952 (NATO, 2023). Detta är av intresse eftersom ett av kraven för att ett land ska berättigas ett medlemskap i Nato är att upprätthålla demokrati (U.S. Department of State, 1997).

Turkiets EU - kandidatur, men framförallt Nato - medlemskap kan betraktas som en kvittens på att landet en gång i tiden har nått bekräftade demokratiska framgångar. Väger man in det faktum att Turkiet är ett religiöst land med en befolkning som identifierar sig med och utövar religion i stor utsträckning blir även Turkiet, såsom Israel, ett fall som är värt att undersöka i denna uppsats (Cevik och Tas, 2013, s. 130).

Turkiets första politiska parti, det republikanska folkets parti, eller CHP, med Mustafa Kemal Atatürk som landets första ledare, intog en antagonistisk ställning mot religion. Denna regim trodde blint på sekulariseringsteorin och såg på religion som en barriär för demokrati och modernisering. På grund av detta valde CHP att utforma ett politiskt system som skulle negligera religionens politiska innebörd i Turkiet (Rubin Aviad, 2013, s. 37).

Kemalisternas strävan efter ett religionsfritt samhälle tydliggjordes i samband med den turkiska konstitutionens ändring år 1928 som uteslöt religionen (Brown och Shahin, 2010, s. 462). Denna regim styrde landet i cirka två decennier, men nya partier började eventuellt bildas. Det parti som kom att bli mest framgångsrikt var det demokratiska partiet (DP). Detta partiets hjärtefråga låg i att återinföra religionen i den turkiska vardagen. Partiets ledare förstod att man inte kunde bestjäla en befolkning på någonting som är så djupt inrotat i deras kultur, såväl som tradition. Detta, menade ledarna, äventyrade den nationella identiteten och en ändring var således angelägen (Brown och Shahin, 2010, s. 465).

Ledarskapet under dåvarande presidenten Ismet İnönü från CHP såg skapandet av detta nya parti som ett verktyg för att stärka sin egen position, under antagandet att de hade bredare stöd från befolkningen. Därav sågs beslutet kring att tillåta upplåtelsen av DP som en strategisk åtgärd för att ytterligare befästa CHP - regimens legitimitet (Blaydes & Lo, 2011, s. 131). En annan motiverande faktor bakom DP:s deltagande i valen var den nära likheten i deras partiprogram i förhållande till CHP, där skillnaderna var marginella. DP valde endast att införa några mindre justeringar i sitt eget partiprogram, för att tillåtas att verka och delta för CHP, men tänkte att deras förändringar på längre sikt förväntades kunna bidra till demokratiska reformer (ibid). År 1950 vann DP valet med en överväldigande majoritet i parlamentet. Detta resultat var så tydligt att presidenten avgick utan att utmana valresultatet (ibid). Det markerade inledningen av en demokratiseringsprocess i Turkiet där liberalisering och demokratiska reformer präglade de följande decennierna.

Numera, enligt Turkiets konstitution från 1982, som fortsatte att gälla 2019 (Grand National Assembly of Turkey, 2019, 17), definieras landet som en "sekulär och demokratisk" nation. Detta innebär att konstitutionen förbjuder politiska partier som är baserade på religiösa grunder (U.S. Department of State, 2022). Separationen mellan politiken och religionen är således tydlig. Det är viktigt att notera att det är väldigt ovanligt för muslimska länder att tillämpa och konstitutionellt förankra en princip som helt separerar på religion och politik (Cevik & Tas, 2013, s. 143). Trots denna sekulära konstitutionella ram menar den turkiska staten att 99% av landets befolkning identifierar sig som muslimer (Utrikespolitiska institutet 2023), och landet ses som ett föregångsland för andra länder i regionen, vilket väcker intressanta frågor kring religionens inflytande på politiken trots dess uppenbara frånvaro (Cevik & Tas 2013 s. 130).

Viktigt att poängtera är dock att en av konsekvenserna av DPs reformer var att möjliggöra öppningen för religion. Trots att det uttryckligen står i den turkiska konstitutionen att politiken ska vara sekulär, har man garanterat religionen en plats i samhället. Detta görs genom de oberoende religiösa institutionerna. Den högsta religiösa myndigheten är Diyanet İşleri Başkanlığı som är ansvarig för att hantera religiösa frågor och förmedla religiösa tjänster (U.S. Department of State, 2022).

I det moderna turkiska sammanhanget framträder en dynamik sedan 2002, där landet är under inflytande av ett politiskt parti som är förankrat i en religiöst präglad ideologi, trots konstitutionens sekulära lagar (Utrikespolitiska institutionen, 2023). Rättvise- och utvecklingspartiet (AKP) är ett konservativt parti som utgår från muslimska värderingar. Genom att undvika explicit religiöst färgade termer eller symboler har partiet strategiskt navigerat runt konstitutionens regler för att utöva sitt inflytande. Under sin regeringsperiod har AKP försökt genomdriva ett antal reformer som gynnar islamiska intressen och värden.

Vad som inledningsvis hade varit en politisk rörelse som strävar efter demokratiska omvandlingar har successivt transformerats till en mer auktoritär riktning (Utrikespolitiska

institutionen, 2023). Denna metamorfos från en ursprunglig ambition om demokratiska reformer till en ökande autokrati har varit en framträdande utveckling under AKP:s styre.

8. Analys

Detta avsnitt har till syfte att undersöka samspelet mellan valda teorier och den empiriska informationen som presenterats. Samtliga undersökta länder analyseras med utgångspunkt från minst en relevant teori, och även en utgångspunkt utifrån den empiriska grund som har lagts. Referenser undviks i största möjliga mån i denna del av texten och läsaren hänvisas istället till den information som har presenterats under avsnitt sju; 'Empiri'.

8.1 Saudiarabien

Saudiarabien befinner sig långt ifrån att betraktas som en demokrati. Analysen av Saudiarabien vilar främst på moderniseringsteorin, där landets ekonomiska framsteg inte åtföljs av en motsvarande efterfrågan på demokratiska reformer. Trots en svag men närvarande rörelse bland den yngre befolkningen för reformer, har detta ännu inte resulterat i betydande framsteg för landets demokratiska framtid. Antingen på grund av knappa resurser eller bristen på en betydande andel av befolkningen som kan eller vågar stödja sådana initiativ.

Vid en granskning av Dahls demokratikriterier blir det tydligt att inget av dessa kriterier uppfylls i tillräcklig grad för att väcka optimism. Den centrala problematiken i Saudiarabiens kontext är bristen på en etablerad civilsamhällelig struktur. Med ett fåtal myndigheter och universitet, som alla har direkta religiösa kopplingar, saknas möjligheter till en uppbyggnad av samhället från grunden. Statligt anställda, i huvudsak tillsatta av religiösa ledare, är ofta motvilliga att genomföra betydande förändringar då de fruktar för förlusten av sina egna befattningar, vilket hämmar någon form av aktivt arbete för en förbättring av samhället.

Det framgår även att majoriteten av landets tillgångar är direkt knutna till staten, vilket begränsar möjligheterna för företagsetablering och skapande av arbetstillfällen. Den nuvarande olje-ekonomin som domineras av staten ger makthavarna få incitament att

överväga alternativa strategier som kan förbättra eller jämställa livskvaliteten utanför deras nuvarande maktinnehav. Detta resonemang stödjer alternations teorin, vilken hävdar att en sådan ökning av välstånd är en nödvändig förutsättning för att autokratiska ledare ska vara benägna att frivilligt avstå från makt.

Avslutningsvis, i förhållande till moderniseringsteorin, kan slutsatsen dras att denna modell inte tillräckligt förklarar situationen i Saudiarabien. Landet påverkas av fler faktorer än enbart ekonomisk tillväxt. Även om moderniseringsteorin inkluderar en viss socioekonomisk medelklass som ett kriterium, vilket eventuellt kan realiseras i framtiden, visar inte landet tecken på att befolkningen utvecklas och förbättrar sin socioekonomiska status. Med Saudiarabiens fortsatta arbete enligt nuvarande strukturer begränsas möjligheterna till demokratisering, då befolkningen saknar plattform och möjlighet att själva påverka en sådan socioekonomisk förändring. Så länge befolkningen huvudsakligen arbetar för staten snarare än för sig själva eller privata företag, kommer utrymmet för demokratisk utveckling att förbli begränsat.

8.2 Israel

Vid utvärderingen av Israels hantering av den potentiella problematik som kan uppstå när religion och politik ska kombineras går det att konstatera att landet har valt rätt tillvägagångssätt i att inkludera, snarare än att exkludera. Politikerna i landet har varit på det klara med att religionen, någonting som är så djupt inrotat i det israeliska livet, bör ha en given plats i politiken.

Vidare går det att fastställa att Israels fall är ett exempel på att sekulariseringsteorin, ur det perspektiv som vi väljer att analysera utifrån, legitimt går att motbevisa och förkasta. Det israeliska samhället har i allra största grad kunnat nå en utveckling, både ekonomisk, såväl som demokratisk, trots en påtaglig religiös närvaro. Anledningen till varför denna utveckling har kunnat ske på ett framgångsrikt sätt är troligtvis för att det politiska systemet är utformat utifrån religionen, men givetvis på ett mycket hälsosamt sätt eftersom Israel faktiskt möter

Dahls principer för demokrati till stor del. Det var just inkluderingen av religionen som lättade på spänningarna mellan den sekulära staten och de religiösa grupperna. Således har implementeringarna lett till att det religiösa folket har haft en större anledning till att identifiera sig med staten. Dessutom har samspelet mellan religion och politik, tror vi, antagligen har bidragit till att skapa en positiv inverkan på den demokratiska stabiliteten och kvaliteten i Israel. Ett skäl till detta är att demokratin skapar incitament för att respekteras av hela befolkningen ifall den är inkluderande mot alla samhällsgrupper. Som tidigare nämnt inkluderas alla religiösa falanger i Israels politiska system, exempelvis den ultraortodoxa grupp som vid ett lag var en vågmästare i den israeliska politiken med partiet Shas i spetsen.

För att återkoppla till frågan om militärtjänsten som kan ses som ett exempel på icke-demokratiska aspekter på religiös grund, som alltså bryter mot Dahls sjätte kriterium för demokrati, om allas likhet för lagen och att inga rättigheter ska tillföras vissa som inte går till andra.

En stor anledning till att detta är ett komplext ämne är också eftersom att de går emot religionsfriheten, vilket innebär att man bör vara fri att utöva sin religion, men detta går alltså inte att förena med en annan laglig skyldighet, det vill säga militärtjänsten. Det som gör militärtjänsten till ett bra exempel är att det ställer upp ett bra dilemma, just eftersom att det går att ställa emot religionen i ett sånt tydligt exempel, som också i sig begränsar religionens utövande. Å andra sidan, hade de ultraortodoxa judarna, kunnat betraktas som extra privilegierade i kontrast till sekulära judar. Utifrån detta perspektiv tillskrivs denna grupp särskilda privilegier på grund av sin religion vilket även det strider mot Dahls sjätte kriterium.

8.3 Turkiet

Analysen av Turkiet grundar sig i att problematisera sekulariseringsteorin. Det är vid detta laget väldigt tydligt att kemalisternas försök till att utesluta religionen ur det turkiska livet inte var rätt handlingssätt. Det ledde varken till en demokratisering eller modernisering, utan bara

missnöje hos den turkiska befolkningen. Som tidigare nämnt, var det inte förens DP kom åt makten som religionens innebörd för det turkiska samhället kunde tas hänsyn till och eventuellt leda till demokratisering.

Anledningen till detta, tror vi, är att det är helt omöjligt att göra anspråk på att negligera någonting så betydelsefullt som religion för den turkiska befolkningen ur det turkiska livet. Därav tror vi att DPs beslut om att sekularisera landet och samtidigt bidra med en legitim plattform för religiösa frågor i Diyanet İşleri Başkanlığı var av avgörande karaktär. Detta beslut medförde att religionens roll i samhället respekteras av staten och ett resultat av detta blev även att staten, som etablerade demokratin och tog hänsyn till religionen, att även den respekterades och att demokratin blev angelägen på grund av detta ur civilbefolkningens perspektiv.

I sammanhanget av alternationsteorin framträder ett betydande exempel från Turkiets historia. Övergången då Republikanska Folkpartiet (CHP) överlämnade makten till Demokratiska Partiet (DP) efter valet 1950 illustrerar ett skifte från en autokratisk regim till ett demokratiskt alternativt parti. Det är rimligt att anta att, om det inte vore för det relativt robusta civilsamhället som utvecklats i landet sedan 1920-talet, hade CHP sannolikt varit mindre benägna att avstå från makten. Vi betraktar detta som en av de primära förutsättningarna som möjliggjorde för de efterföljande demokratiska processerna i Turkiet under decennierna efter 1950 års val.

För att problematisera diskussionen bör vi återkoppla till Rättvise- och utvecklingspartiet (AKP) och deras inverkan sedan makttillträde. Den centrala frågan gäller hållbarheten i idén om sekularisering i en kulturellt och socialt präglad nation där religionen innehar en betydande roll. I en nation där en stor del av befolkningen bekänner en tro, vore det naivt att förvänta sig att detta inte skulle påverka deras syn på politikens olika aspekter, eller att det inte skulle ge upphov till religiöst bundna politiska partier.

Samtidigt synes Turkiets modell av sekularisering åtminstone ha framgångsrikt minskat religionens direkta inflytande på politiken. Dock bör detta inte tolkas som att religionen förlorat sin betydelse i samhället. Det är ohållbart att ignorera religionens inneboende betydelse och inflytande i länder som Turkiet, där majoriteten identifierar sig med religiösa övertygelser.

9. Diskussion

9.1 Reflektion

Att författa denna uppsats har varit en givande erfarenhet som har utmanat vår syn på demokrati och demokratiseringsprocessen. Genom att analysera demokrati i samband med religion har vi upptäckt en dimension som inte alltid beaktas i diskussioner om ämnet. Vi har särskilt problematiserat demokratin när den ställs i förhållande till religion, särskilt när religionsfriheten är en grundläggande princip som vi värnar om, samtidigt som vi strävar att upprätthålla demokratiska värderingar.

Vår övertygelse har varit och förblir att religion och demokrati inte är oförenliga. Detta utgör en av huvudorsakerna till att vi valde att inkludera Israel i vårt urval, med dess grund i judendomen, till skillnad från de andra två valda länderna som utgick från ett muslimskt perspektiv. I vår studie är den specifika religionen inte av primär betydelse, och vi tillmäter ingen inneboende värdering åt själva religionen. Vårt fokus låg istället på att undersöka länder där religionen har en betydligt större påverkan på politiken än det vi observerar i det starkt sekulariserade landet Sverige. Även om frågeställningar av detta slag inte är lika relevanta där, noterar vi ändå att vissa politiska partier, särskilt Kristdemokraterna, grundar sin politik på religiösa värderingar.

Under processens gång har vi inte stött på några betydande hinder. En framträdande aspekt som präglat vårt arbete är en stark känsla av tillförsikt. Detta delvis på grund av vår initiala begränsade kunskap om de politiska systemen i de respektive länderna. Det krävde en omfattande undersökning av ländernas unika politiska ramverk och deras distinkta metoder för att hantera detta ämne. Vi har medvetet strävat efter att undvika att göra värderande uttalanden om specifika aspekter inom religionen som potentiellt kan vara föremål för värderingsbaserade tolkningar. Det är viktigt att notera att vi i vår forskning har gjort vårt yttersta för att undvika fördomar gentemot någon religion eller att vi har nedvärderat något

land på grund av dess religiösa ståndpunkt. Vårt fokus har uteslutande varit en nyfikenhet och vilja att förstå det specifika dilemmat i varje lands kontext.

Vi hoppas att denna studie kan fungera som en katalysator för fortsatt forskning som liknar vårt tillvägagångssätt. Vår inriktning mot jämförande perspektiv och strävan att mäta ländernas situation i relation till varandra skiljer sig från de studier vi stött på, där fokus i regel legat på ett enskilt land eller fall. Genom att inta denna komparativa metod hoppas vi att vår forskning kan ge vägledning till fortsatta analyser inom detta område.

9.2 Värdekonflikter

Den centrala värdekonflikt som genomsyrar hela uppsatsen rör det komplexa förhållandet mellan demokratiska värden och de grundläggande principerna inom två olika religioner, och dess förmåga att existera inom samma rättsliga ramverk. Särskilt intressant är exemplet med militärtjänsten i Israel, där vi identifierar en situation där religionen potentiellt utgör en utmaning för demokratiska principer samtidigt som demokratiska värden kan ses som ett hot mot religionens möjligheter att utövas. Detta diskussionsämne har väckt vår djupa fascination eftersom det presenterar ett etiskt dilemma som saknar en lösning genom kompromiss. Trots vår analys under uppsatsens gång har vi inte presenterat en definitiv lösning på detta dilemma. Vi hoppas dock att det fortsätter att vara föremål för diskussion och undersökning, och vi avser att noggrant följa utvecklingen av denna debatt.

Ett annat etiskt dilemma som vi har ställts inför är själva utgångspunkten för att kontrastera demokrati mot religion. Det är legitimt att ifrågasätta om vår, från ett svenskt perspektiv, ståndpunkt är berättigad eller om vi över huvud taget har rätt att uttala oss i denna fråga. Trots vårt mål att undvika värderande resonemang, är vi också medvetna om att vår analys utgår från ett specifikt perspektiv som vi erkänner öppet.

9.3 En kritisk diskussion om forskningen

Ingen forskningsstudie är utan sina brister, och vår studie utgör inget undantag. Vi är medvetna om att det finns brister i vår undersökning, brister som vi har strävat efter att minimera men som ändå kvarstår.

Först och främst är vi medvetna om att studiens omfattning inte är tillräckligt omfattande för att dra absoluta slutsatser om den grad till vilken religion kan samexistera med demokrati. Vår undersöknings räckvidd är begränsad, vilket innebär att vi endast kan identifiera trender och mönster som vi tycker oss observera. Detta innebär en begränsning i vår studie som, utifrån vår utgångspunkt, inte kan lösas utan en betydande tids- och resursinvestering. Vi har strävat efter att göra studien användbar i fler sammanhang än de tre länder som vi har analyserat, men detta kan inte garanteras.

En annan invändning är att Israel inte nödvändigtvis utgör ett relevant val för vår studie, då det representerar en annan religion jämfört med de övriga två länderna. Vi förstår denna invändning, men anser att den inte är helt motiverad. Vårt syfte har inte varit att fokusera på en specifik religion, utan snarare att betrakta religionen som en övergripande kraft. Dessutom utgör båda religionerna en betydande del av individens vardag, och liknar på så vis varandra i att utövningen är omfattande och påverkar en större del av befolkningens liv, vilket motiverade vår inkludering av Israel. Trots att detta kan innebära en förlust i jämförelseförmåga, kompenseras detta av det faktum att studien ger insikter om vår värld som skulle saknas om Israel inte inkluderades. Dessutom ville vi undvika att alltför ensidigt fokusera på religionen islam.

10. Slutsats och vidare forskning

Den politiska inramningen i Saudiarabien utgör ett betydande hinder för att etablera en demokratisk ordning i landet. Den tätt sammanflätade relationen mellan religion och politik innebär att om religionen styr det politiska landskapet undermineras flera av Dahls grundläggande demokratiska principer. Avsaknaden av ett robust civilsamhälle identifieras som en kärnfråga för demokratiseringsprocessen. En stärkt och mer deltagande befolkning anses nödvändig för att främja en bättre framtid, en målsättning som skulle gynnas av institutioner som stödjer och stärker medborgarnas roll, snarare än den religiösa eliten. Genom att stärka civilsamhället kan ekonomisk tillväxt och en potentiell förverkligande av moderniserings- och förändringsteorin bli möjliga.

Å andra sidan illustrerar Israel och Turkiet att det är möjligt för länder med stark religiös förankring att närma sig demokrati på olika sätt. Israel har inkluderat religiösa partier i den politiska sfären, medan Turkiet separerat religion från politik med respekt för religiösa värderingar. Deras demokratiska framsteg indikerar att det existerar alternativa metoder för att integrera religion och politik, vilket kan erbjuda lärdomar för Saudiarabien. En nyckelaspekt är att politiken, när den respekterar och ger utrymme för det som är signifikant för samhället ur ett kulturellt och traditionellt perspektiv, kan erhålla ömsesidig acceptans från befolkningen och därigenom skapa en bro mellan politik och demokrati.

I sammanfattning, och för att återkomma till den ursprungliga frågeställningen; genom att balansera respekt för det religiösa och samtidigt sträva mot en inkluderande politisk plattform, kan möjligheten finnas att överbrygga klyftan mellan religion och demokrati. Det vi kan konstatera är att religion kan vara en barriär för demokrati, men det betyder inte att de är oförenliga. Det finns strategier för att detta ska ske på ett mer eller mindre framgångsrikt sätt, men frågan om detta kommer att följas av demokratiska reformer i Saudiarabien, och vidare demokratisering i Israel och Turkiet, får vi lämna till framtiden att besvara.

Denna avhandling erbjuder en utgångspunkt för framtida forskning inom undersökningen av integreringen av religion och politik och dess påverkan på demokratiska strukturer. Med ytterligare resurser och omfattning hade en vidare studie kunnat fördjupa ämnet. Ett potentiellt framsteg vore att utöka studiens räckvidd genom att inkludera fler länder och religioner samt tillämpa en kvantitativ metod. En sådan ansats hade möjliggjort en mer konkret och precis slutsats, vilket hade erbjudit en mer djupgående insikt i den komplexa relationen mellan religionens inflytande och demokratins utveckling.

11. Referenslista

Alsaif, Tawfiq, 2013. "Relationship between state and religion in Saudi Arabia: the role of Wahabism in governance", *Contemporary Arab Affairs*. vol 6, nr 3, s. 376 - s. 403.

Blaydes, Lisa - Lo, James, 2011. "One man, one vote, one time? A model of democratization in the Middle East", *Journal of Theoretical Politics*, vol 24, nr 1, s. 110-146

Britannica, 2023. *Saudi Aramco*.

[Elektronisk] <https://www.britannica.com/topic/Saudi-Aramco> Hämtdatum: 2023-12-16

Britannica, 2023. *Shas*. [Elektronisk] <https://www.britannica.com/topic/Shas> Hämtdatum: 2023-12-14

Brown, J. Nathan och Shanin, Emad El - Din, 2010. "*The Struggle over Democracy in the Middle East*", 1:a upplagan. New York: Routledge Taylor and Francis Group, s. 462, s. 465

Casanova, Jose, 2006. "Rethinking Secularization: A Global Comparative Perspective", *The Hedgehog Review*, vol 8, nr. 2, s. 101-141

Cevik, Salim - Tas, Hakki, 2013. "In Between Democracy and Secularism: The Case of Turkish Civil Society", *Middle East Critique*, vol 22, nr 2, s. 129-147

Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Towns, Ann – Wängnerud, Lena, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik

European Commission, 2018. *EU-enlargement*. [Elektronisk]
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/eu-enlargement_en. Hämtdatum:
2023-12-18

European Union, 2005. *Negotiating Framework*. [Elektronisk]
[https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2018-12/st20002_05_tr_framed
oc_en.pdf](https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2018-12/st20002_05_tr_framed_oc_en.pdf). Hämtdatum: 2023-12-14

Freedom House, 2019. *Freedom in the World 2019 Israel*. [Elektronisk]
<https://freedomhouse.org/country/israel/freedom-world/2019> Hämtdatum: 2023-12-12

Freedom House, 2019. *Freedom in the World 2019 Saudi Arabia*. [Elektronisk]
<https://freedomhouse.org/country/saudi-arabia/freedom-world/2019> Hämtdatum: 2023-12-12

Freedom House, 2019. *Freedom in the World 2019 Turkey*. [Elektronisk]
<https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2019> Hämtdatum: 2023-12-12

Grand National Assembly of Turkey, Department of Laws and Resolutions, 2019.
Constitution of The Republic of Turkey. [Elektronisk]
https://www.anayasa.gov.tr/media/7258/anayasa_eng.pdf. Hämtdatum: 2023-12-19

Lunds universitet, 2023. *Vetenskaplighet*. [Elektronisk]
<https://libguides.lub.lu.se/c.php?g=296971&p=1989118> Hämtdatum; 2023-12-15

Merriam-Webster, 2023. *Laicism*. [Elektronisk]
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/laicism>. Hämtdatum: 2023-12-12

Przeworski, Adam och Limongi, Fernando, 1997. "Modernization: Theories and Facts".
World Politics, vol. 49, nr 2, s. 155 - 183

Rubin, Aviad, 2013. "Integration of Religion in Democratizing Societies: Lessons from the Israeli Experience", *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, vol 31, nr 2, s. 31 - 54

Torregroza Lara, Enver - Cote Pabón, Sebastián, 2019. "Secularism and Democracy in Israel: Military Service as Case Study", *Middle East Policy*. vol 36, nr 3, s. 134-150

Toygür, Ilke, 2022. *A New Way Forward for EU - Turkey Relations*. [Elektronisk]
<https://carnegieeurope.eu/2022/01/26/new-way-forward-for-eu-turkey-relations-pub-86264>.
Hämtdatum: 2023-12-16

U.S. Department of State, 1997. *Minimum Requirements for NATO Membership*.
[Elektronisk]
https://1997-2001.state.gov/regions/eur/fs_members.html#:~:text=We%20have%20made%20clear%20that,be%20under%20firm%20civilian%20control. Hämtdatum: 2023-12-17

U.S. Department of State, 2022. *2022 Report on International Religious Freedom: Turkey (Türkiye)*. [Elektronisk]
<https://www.state.gov/reports/2022-report-on-international-religious-freedom/turkey/#:~:text=The%20constitution%20defines%20the%20country,discrimination%20based%20on%20religious%20grounds>. Hämtdatum: 2023-12-19

Utrikespolitiska institutionen, 2023, *Turkiet*. [Elektronisk]
<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/turkiet/new-page/> Hämtdatum:
2023-12-19

V-Dem, 2020. *An Update on Pandemic Backsliding: Democracy Four Months After the Beginning of the Covid - 19 Pandemic*. [Elektronisk]
https://v-dem.net/media/publications/v-dem_policybrief-24_update-pandemic-backsliding_200702.pdf Hämtdatum: 2023-12-11

World Integrated Trade Solution, 2019. Saudi Arabia Product Exports 2019. [Elektronisk]

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/2019/TradeFlow/Export/Partner/WLD/Product/all-groups> Hämtdatum: 2023-12-18